Ioan-Aurel POP

Manager, director, rector, șef, ranking

I.-A.P. – președintele Academiei Române, profesor și rector al Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca. Autor și coautor a peste 80 de cărți, tratate și manuale și a peste 700 de studii și articole, mai recente fiind *Istoria României moderne* (2019); *De la romani la români. Pledoarie pentru latinitate* (2019); *Istoria ilustrată a românilor pentru tineri* (2018); *Istoria, adevărul și miturile* (2018). Doctor honoris causa al 10 universități din țară și de peste hotare. Membru al unor academii și societăți savante străine, între care Academia Europeană de Știință și Artă de la Salzburg (Austria), Academia Națională Virgiliană din Mantova (Italia), Ateneo Veneto din Veneția (Italia), Academia Europeană de Științe, Arte și Litere din Paris (Franța) ș.a.

În lumea aceasta a noastră mică și neînsemnată, șefia, dregătoria, oficiul, funcția, rangul etc. au purtat nume variate și au trebuit să iasă mereu în evidență. Astăzi, cu puține excepții, în conformitate nu numai cu obiceiul recent, ci și cu legislația, regulamentele și statutele, orice conducător se numește manager. Rectorul însuși (în orice universitate din România) este un manager, pentru că are de alcătuit și de prezentat senatului nu un plan de acțiune sau de conducere, ci un „plan managerial"; directorul general al unui muzeu se cheamă manager general etc. Aproape toate instituțiile sunt conduse de manageri. Până nu demult, managerul era exclusiv un însoțitor al unei echipe sportive (sau, rar, artistice) ori al unui campion/artist, era acela care se ocupa cu organizarea, cu dirijarea și cu problemele financiare ale turneelor, adică un fel de impresar.

Dicționarele curente românești definesc *managerul* drept acea persoană „care conduce o entitate economică, îndeplinind, integral sau parțial, funcțiile de previziune și organizare a activității, de coordonare și antrenare a personalului subordonat și de control asupra obiectivelor propuse sau drept persoana care se ocupă cu problemele administrative și organizatorice ale unui sportiv, ale unei echi-

BDD-A31145 © 2020 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:00:04 UTC)

pe sportive ori ale unui colectiv artistic". Ce caută atunci managerii în universități, în muzee, în teatre, în centre și institute de cercetare? Este foarte greu de spus! A apărut și ideea năstrușnică despre posibili rectori lipsiți de calitatea de cadru didactic și de titlul de doctor. Această idee este prevăzută și în Legea educației din 2011, aflată în vigoare. Cu alte cuvinte, rectorul unei universități ar putea să fie, la rigoare, un bun administrator, fără nicio calificare de specialitate, fără nicio realizare științifică și fără normă didactică. Dar cine să asculte de un asemenea rector-manager? Cine și cum să-l bage în seamă în vreo universitate europeană care se respectă? Știu exemplul unei venerabile universități germane care, prin anii 2000, după modelul american (aplicat nu peste tot, ci pe ici-pe colo), și-a găsit un rector adus din Canada, un admirabil administrator și un eficient făcător de bani, dar care nu mai avea nimic cu școala, cu educația, cu învățământul și cu cercetarea. Senatul respectivei *Alma Mater* l-a răbdat (cu chiu, cu vai) un mandat, iar apoi l-a invitat să-și găsească un alt *job*. În locul lui, senatul a ales un venerabil specialist în studii clasice, profesor cu state vechi, respectat, cu sute de cărți și articole în portofoliu, în fața căruia toți profesorii și studenții făceau reverențe și-l salutau cu „Magnificență!". I-am întrebat pe colegii mei cum e cu talentele administrative ale noului rector și mi-au spus un lucru admirabil: nu are nevoie de așa ceva, pentru că, bucurându-se de respect și de prestigiu nemărginit, este înconjurat de o echipă de specialiști în variate domenii, plini de zel și supercalificați în domeniile lor. Rectorul a fost, din secolele al XI-lea-al XII-lea încoace, de la înființarea primelor universități, simbolul erudiției, al acribiei, al muncii didactice și științifice de cel mai înalt nivel, a fost funcția cea mai înaltă de reprezentare, și nu de administrare. Rectorul nu face o meserie, ci îndeplinește o misiune. De ce să-i stricăm rosturile lui milenare acum și de ce să-i pervertim menirea?

La fel cu directorii de muzee, de centre și institute de cercetări, de arhive istorice, de biblioteci. Și aceștia trebuie să fie niște învățați, deoarece conduc echipe de învățați și nu antrenează sportivi, nici nu administrează ferme vegetale sau zootehnice, nici nu produc piese de schimb pentru mașini, contra cronometru. Chiar și termenul *director* este un neologism în românește, dar unul care s-a împământenit. Ce rațiuni există – în afară de tendința păcătoasă de uniformizare a vieții cu orice preț – de a crea alt termen? Pe de altă parte, *managerul* are

BDD-A31145 © 2020 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:00:04 UTC)

întrebuinţările lui cunoscute şi, oarecum, consacrate, pe care le-am remarcat mai sus. De ce oare să fie toţi şefii manageri? Ar urma, conform acestei logici, ca în loc de directori adjuncţi şi de prorectori să spunem vice-manageri?

De altminteri, nici şefii nu mai sunt şefi. Acest cuvânt (cu sensul de conducător) a intrat în româneşte din limba franceză, probabil încă din secolul al XIX-lea şi s-a naturalizat destul de repede. Recent, şi bucătarii de lux au devenit şefi, din moment ce sunt conducătorii bucătăriei. Dar ei – înnobilaţi peste noapte – nu pot fi simpli şefi precum şefii de gară, şefii de orchestră sau şefii de lucrări, ci trebuie să fie obligatoriu „chefi". Aberaţie mai mare nici că se poate, cel puţin din două motive! În primul rând, limba română este o limbă fonetică şi nu putem să scriem „chef" şi să citim „şef". În al doilea rând, *cheful* are în româneşte un înţeles precis şi înseamnă „petrecere, chiolhan, bună dispoziţie, voie bună, veselie etc". Astfel, dacă dorim cu tot dinadinsul ca bucătarul să fie rebotezat şef, atunci nu avem altă soluţie decât să scriem şef. Preţul este însă „pedepsirea" cu exilul a cuvântului *bucătar*, care vine din frumos sunătorul *bucate*, de origine latină. Cum ar suna să zicem , în loc de „sarea în bucate", „sarea în alimente" sau chiar „sarea în mâncare" sau, în loc de „bucătărie", să impunem „şefie"?

Situaţia aceasta îmi aminteşte de o alta, tot lipsită de consistenţă logică şi devenită chiar comică. Pe vremea stagiaturii mele, sub regimul comunist, fiecare profesor începător trebuia să facă un plan de lecţie, care era verificat de şeful de catedră (profesor de specialitatea novicelui) şi de unul dintre directorii şcolii. De la o vreme, a venit o directivă – nu ştiu de unde! – în care se cerea schimbarea denumirii banalului plan de lecţie în „proiect de tehnologie didactică". Am întrebat şi eu pe mai marii liceului cum de s-a ajuns la o astfel de rătăcire şi răspunsul a fost că trăim într-o societate tehnologică, a inginerilor, şi că totul trebuie adaptat acestei realităţi. După câţiva ani, năzdrăvănia aceasta a fost abolită, din câte ştiu, dar a arătat cât de profund ştim noi, românii, să trăim absurdul. Dacă şi cercetarea, şi şcoala, şi arhivele, şi bibliotecile, şi muzeele „se manageriază" şi dacă specialiştii din toate domeniile sunt acum *manageri*, atunci ce mai fac administratorii şi de către cine şi cum se mai face cercetarea, creaţia, interpretarea datelor? Ce era aşa de rău în termenul *director*, încât să fie repudiat şi de ce rectorul – care

BDD-A31145 © 2020 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:00:04 UTC)

de când este lumea trebuie să fie un mare profesor, un savant respectat – este pus să facă, în mod obligatoriu, „plan managerial”? Managerii ar trebui să fie șefii unor instituții lucrative, adică aducătoare de profit. De când instituțiile de cultură care promovează cultura națională trebuie să fie aducătoare de profit material? „Profitul” cultural nu ar trebui să aibă legătură directă cu banul. Institutele de arheologie, teatrele naționale, muzeele de istorie nu au cum să aducă venituri bănești, să genereze averi, altele decât cele spirituale. Ar fi mult mai înțelept să fim manageri atunci când se cuvine și să-i lăsăm să existe și pe directori, rectori, administratori, dregători, conducători, lideri, fruntași, șefi etc.

În același spirit, este greu de înțeles de ce termenul de *ranking* tinde să elimine vechile forme, intrate demult în uz, precum *clasament/clasificare* sau *ierarhizare/ierarhie*. În consecință, noi nu mai facem clasamente ale universităților, ci ranking-uri, ba și metaranking-uri. Firește, devine *cool* să spunem și să scriem *ranking*, dar nu văd rațiunea pentru care am elimina termenii mai vechi din limba noastră, pe aceia care exprimă exact același lucru.

Limba are legile ei, care nu se încadrează ușor în limbajul de lemn voit de oficiali. S-a vrut odată, prin anii ’70-’80 ai secolului trecut, scoaterea din vocabular a cuvintelor *domn/doamnă*, în favoarea perechii slavo-sovietice *tovarăș/tovarășă* și a fost un eșec total. Ba mai mult, de când „tovarăș” ni s-a băgat pe gât cu sucitorul, nu mai poți să spui nici măcar „tovarăș de vânătoare”, precum scria Mihail Sadoveanu în 1926, fără să nu fi catalogat drept nostalgic comunist.

Cuvintele nu se pot exila, condamna, blama sau distruge, așa cum face uneori o societate cu oamenii indezirabili. Cuvintele sunt ca banii – după cum spunea demult un cărturar – și circulă dacă sunt bune, dacă sunt intrate în uz. Circulația lor nu trebuie însă forțată pe motiv că ne plac mai mult unele decât altele. Este loc pentru toate cuvintele limbii române, ca și pentru cele care vin mereu din alte limbi. Se mai „tocesc” unele dintre aceste cuvinte, prin abuz sau din alte motive, dar este bine ca „tocirea” aceasta să fie naturală. Limba română, asemănătoare unui organism viu, este o limbă permisivă, deschisă, adaptabilă, dar nu este chiar gumilastic și nici nu se lasă mereu umilită.

BDD-A31145 © 2020 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:00:04 UTC)